

# KAMNISKI LE TEKSTILE

LJUDSKA KNJIŽNICA  
51240 KAMNIK



GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE SVILANIT KAMNIK - TOZD FROTIR IN TOZD SVILA

## KAKO SMO POSLOVALI V PRVEM POLLETJU

Za nami je prva polovica leta, kar nam daje priliko, da preverimo uresničevanje ciljev, ki smo si jih zadali z letnim planom.

Prav gotovo predstavlja pretečenih 6 mesecev eno izmed najbolj burnih povojnih obdobij na področju družbeno ekonomskih odnosov. Konec lanskega leta je bilo sprejetih niz novih zakonov, ki v skladu z Ustavo na drugačen način kot doslej urejajo družbeno ekonomske odnose. Naj navedem samo najvažnejše: zakon o zagotavljanju plačil med uporabniki družbenih sredstev, zakon o ugotavljanju dohodka na osnovi plačane realizacije in onskutek zakona o združenem delu. Poleg tega je bilo sprejetih v skladu z resolucijo o družbeno ekonomskem razvoju v letu 1976 cela vrsta predpisov in navodil, ki urejajo uvoz reprodukcijskega materiala in investicijske opreme, izvoz blaga, formiranje cen proizvodov, itd.

Vse to je ali pa še bo vplivalo na poslovanje naše delovne organizacije. Vsekakor so do sedaj imeli največji vpliv zakon o zagotavljanju plačil in anuitet in predpisi o uvozu reprodukcijskega materiala. Zakon o zagotavljanju plačil je s prehodnim obdobjem stopil v veljavo 1. aprila. Po tem zakonu mora biti vsak nakup blaga plačan v 15 dneh ali pa zagotovljen kak drug predpisan način plačila, kot je menica, ček, garancija ali nepreklicno naročilo. Torej; vsako blago, ki je prodano, mora biti v določenem roku plačano. To je velikanska sprememba v primerjavi s prejšnjim. Prej je kupec blago naročil, ga tudi prejel, plačal pa ga je, ko je pač imel razpoložljiva sredstva. Če ni plačal v dogovorjenem roku, se mu je zgodilo leto, da je plačal zamudne obresti, čemur pa se je zaradi »dobrih poslovnih odnosov« ponavadi skušal izogniti.

Torej s 1. aprilom je bila uza konjena revolucionarna novost, ki je streljala tiste kupce, ki so v prejšnjem obdobju poslovali ne z lastnimi, temveč s sredstvi svojih poslovnih partnerjev. Kajti, za nespoštovanje zakonskih predpisov so bile prvič uvedene stroge denarne in tudi zaporne kazni.

Ker proizvodnim gospodarskim organizacijam kot tudi trgovskim že dolgo zaradi različnih vzrokov primanjkuje trajnih obratnih sredstev za poslovanje, je bil edini možni izhod, da se stanje normalizira, v tem, da se razprodajo odvečne zaloge blaga, istočasno pa zmanjšajo ali za določen čas ukinejo novi nakupi.

Ta situacija je imela močan vpliv tudi na našo delovno organizacijo, kar se kaže v padcu prodaje v mesecu aprilu, ki je kljub boljši prodaji v maju in juniju nismo uspeli v celoti nadoknaditi.

Močno nas je prizadel tudi nov režim uvoza reprodukcijskega materiala (barvila, kemikalije, kravatna tkanina itd.), rezervnih delov in investicijske opreme. V začetku leta so bile dodeljene kvote za uvoz posameznih repromaterialov. Posebno kritična je bila kvota za uvoz barvil. Dodeljenih je bilo samo 2 milijona din, čeprav po planu potrebujemo cca 6 milj. din. Se-

le v mesecu juniju nam je uspelo dobiti dodatne 3 milijone na osnovi osebne večkratne intervencije pri Gospodarski zbornici Jugoslavije, Zveznemu sekretariatu za zunanjo trgovino in intervencij pri Gospodarski zbornici Slovenije ter drugih družbeno političnih skupnostih. Posledica tega so bili veliki zastoji v proizvodnji, zaradi česar so kasnele dobave na domačem, še posebno pa na tujem tržišču. Zaradi kasnitve rokov izdobave je bilo stornirano naročilo firme Kaufhof iz Zah. Nemčije, ki pa ni imelo negativnih posledic ker se je že proizvedena količina uspešno prodala na domačem trgu. Tudi ostali večji inozemski partnerji, kot so Egeria, Quelle, itd. so večkrat intervenirali zaradi neizdobave, vendar smo končno z njim uspeli normalizirati stanje s tem, da smo povečali proizvodne kapacitete in dosegli soglasno nove izdobavne roke. Z ozirom na to, da je problem uvoza barvil sedaj rešen, lahko pričakujemo, da bomo pri izdobavah dosegli kmalu predvideno normalno stanje.

Da je temu tako, kaže rezultat izvoza v mesecu juniju, ko smo izvozili za več kot 6 milijonov din, kar predstavlja indeks 323 % v primeri s planom. V mesecu juniju so bile zaradi velikih naročil tudi manjše zakasnitve izdobave na domačem trgu. Z racionalizacijo dela med šivalnico in skladiščem izdelkov nam je uspelo, da smo z izdobavami že prišli na tekoče. V šivalnici sedaj dodatno pakirajo v kartone vse izdelke za izvoz, za hotele in JLA, s čimer odpade večkratno preštevanje in zlaganje antiklov, očuva se kvaliteta izdelkov in pospeši izdobava.

Kakšni so torej rezultati prodaje v 6 mesecih?

Pokaže nam jih naslednja razpredelnica. Podatki predstavljajo bruto realizacijo (brez odbitka prodajnih kondicij, kot so: rabat, skonto, super rabat, izvozna marža) in so prikazani po planu dinamike, ki upošteva prodajo po sezoni in dvanajstih letnega plana.

	Po planu dinamike za 6 mes.	Po dvanajstih letnega plana za 6 mes.	Dejanska realizacija v 6 mes.	Indeks napram dinamiki	Indeks napram dvanajst. planu	Realizacija 1975	Indeks 76/75
Frotir domači trg	87,871.158	77,080.020	76,602.289	87	99	75,659.372	101
Frotir izvoz	13,729.873	17,862.000	17,807.197	130	100	17,954.425	99
<b>FROTIR skupaj</b>	<b>101,601.031</b>	<b>94,942.020</b>	<b>94,409.486</b>	<b>93</b>	<b>99</b>	<b>93,613.797</b>	<b>101</b>
Svila domači trg	14,898.017	14,054.520	11,966.741	80	85	13,474.415	88
Svila izvoz	476.080	523.688	159.840	33	31	—	—
<b>SVILA skupaj</b>	<b>15,374.097</b>	<b>14,578.208</b>	<b>12,126.581</b>	<b>79</b>	<b>83</b>	<b>13,474.415</b>	<b>90</b>
<b>Delovna org. SKUPAJ</b>	<b>116,975.128</b>	<b>109,520.228</b>	<b>106,535.067</b>	<b>91</b>	<b>97</b>	<b>107,088.211</b>	<b>99</b>

Kot je razvidno iz tabele, poteka prodaja v frotirju dokaj uspešno saj je po dinamiki dosežen indeks 93, po dvanajstih 99 in v primerjavi z lanskim letom 101. Slabša prodaja je v svili, kjer je plan po dinamiki dosežen z indeksom 79, po dvanajstih 83 in v primerjavi z lanskim letom 90%. Upoštevati pa je treba, da bo v drugem polletju v svili sledila večja iz-

dobava kravt za JLA in Civilno zaščito, česar v prvem polletju ni bilo. Kljub temu pa bo treba v naslednjih mesecih posvetiti posebno pozornost pospeševanju prodaje kravt.

Polletni obračun poslovanja se bo prvič izvršil na osnovi plačane realizacije in ne več fakturirane, kot je to bilo dosedaj. To pomeni, da bodo na dohodek vplivala samo tista sredstva, ki

so do zadnjega dneva v mesecu junija prispela na naš žiro račun, oziroma druga sredstva zavarovanja plačil, ki smo jih do omenjenega roka prejeli. Ker celotna tehnika novega obračuna še ni znana, trenutno ne moremo niti približno izračunati, kakšen bo uspeh. Podatki bodo znani šele koncem meseca junija.

(Nadaljevanje na 2. strani)



## Kako se izvaja plan likvidnosti

Likvidnost je izraz sedanjega oz. bodočega razmerja med razpoložljivimi sredstvi, se pravi, likvidnost je plačilna pripravljenost v sedanjem trenutku in bližnji prihodnosti. Prav na tem področju pa nam daje novi zakon o zavarovanju plačil velike prednosti in je vplival na spremembo finančnega stanja tudi pri nas. Denarna sredstva na žiro račun so močno narasla. Kupci plačujejo svoje obveznosti v zakonitem roku 15 dni ali izdajo na izdobljeno blago ček ali menico. Ker pa za naše

obveznostitudi mi izdajamo menice in te menice zapadajo v plačilo postopno, so ta povečana denarna sredstva potrebna. Tako se likviditetni status spremeni v kratkoročni finančni plan, ki vsebuje na eni strani razpoložljiva sredstva — pričakovane dohode denarja, na drugi strani pa pričakovane denarne izdatke.

Če hočemo ugotavljati likvidnost, moramo najprej bilančne postavke (surovine, polizdelke, gotove izdelke) razvrstiti po sto-

pnji likvidnosti. Če pogledamo konkretno situacijo konec meseca maja, lahko ugotovimo naslednje:

Naša denarna sredstva, vezana v zalogah in terjatvah, so v primerjavi s planom večja za 18% in znašajo celotna angažirana sredstva za delovno organizacijo 74.900.000 din. Zaloge gotovih izdelkov, ki so po stopnji likvidnosti na tretjem mestu (za denarjem so čeki in menice ter terjatve) močno padajo, kar bo v mesecu juniju še vidneje, (vzrok je izredno presežena prodaja frotir izdelkov).

Surovine in material so konec maja presežene za 19%. Na veliko preseganje surovin in

materiala vplivajo pretežno zaloge bombažne preje in pomožnega izdelavnega materiala. Vzrok visokih zalog preje je bilo pomanjkanje barv in s tem povezana manjša poraba bombažne preje.

Na zadnjem mestu po stopnji likvidnosti so zaloge polizdelkov in nedovršena proizvodnja. Ravno te zaloge največ presegajo planska predvidevanja in so v velikih primerih take zaloge neupravičene.

Zato bo za te vrste zalog potrebno, da vodje služb in delovnih enot vplivajo z ukrepi na znižanje.

Franoka Zorman

## Nabava v novih pogojih poslovanja

Zakon o zagotavljanju plačil med uporabniki družbenih sredstev je prineslo vrsto odgovornih nalog, ki jih je prevzela nabavna služba po 1. aprilu, ko je zakon stopil v veljavo. Na

lijstvom ugotavljamo, da je akcijski program, ki smo si ga zadali, zelo dobro uspel. Priporočilo, da se nabava omeji samo na nujni reprodukcijski material, je naletelo v delovnih enotah

Pri izvajanju nalog smo nalezeli na določene težave tehnične narave. Material, ki je prihajal po železnici, ni bil opremljen z dokumentacijo, zaradi česar ni bil možen takojšen prevzem. Druga ovira pri poslovanju so bile fakture za dobavljeno blago. Dobavitelji še vedno ne spoštujejo zakonitega roka za izstavitve faktur, zaradi česar ni možna pravočasna likvidacija. Takšne in podobne napake ovirajo normalen ritem poslovanja ter povzročajo slabo voljo pri ljudeh, ki so odgovorni za ažurno delo. Veliko delo je bilo opravljeno tudi z vsemi dobavitelji po vprašanju pogodbenih odnosov. Skoraj z vsemi je bilo potrebno ponovno sklepati pogodbe, ki se morajo vsebinsko ujemati s predpisi novega zakona.

Pomembni korak je bil narejen tudi pri kreiranju obratnih sredstev ter planu likvidnosti. Zaloge v skladišču surovin so se krepko zmanjšale, medtem ko bo potrebno v medfaznih zalogah temeljito s analizo ugotoviti, kje so še rezerve, ki preveč bremenijo denarna sredstva.

Nabavna služba si je v povezavi s delovnimi enotami in finančno službo prizadevala, da zaradi omejevanja nabave ne bi

prišlo do nepotrebnih zastojev v proizvodnji. Zelo težka situacija pa je nastala pri uvozu barv in rezervnih delov. Režim uvoza v letu 1976 ima značaj omejevanja uvoza iz konvertibilnih področij, to se pravi na zahodnem tržišču. Sredstva za uvoz barv so strogo omejena s tako imenovanim kontingentom. To je eden od pogojev, ki odloča o višini uvoza barv. Drugi pogoj pa je ustvarjeni priliv od izvoza. Torej je naš izvoz odvisen od uvoza in obratno: začarani krog, ki nima konca. Stanje se bo nekoliko izboljšalo v II. polletju, ker smo na srečo dobili dodatna sredstva za uvoz barv. Del potreb po barvah bomo pokrivali z vzhoda — Češkoslovaške, žal pa izbor razpoložljivih barv za naše potrebe zelo majhen.

Če napravimo povzetek sedanjega stanja, lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da so se stvari nekoliko izboljšale. V naslednjem obdobju lahko računamo na normalno proizvodnjo. Razveseljivo je tudi dejstvo, da se tudi prodaja polagoma odpira.

Okorn Tomo



Sprejem gosta iz Tanzanije pred vhomom v tovarno

sam sistem poslovanja v novih pogojih gospodarjenja se je celotna delovna organizacija temeljito pripravljala že v teku meseca marca. Novi zakon predvideva stroge sankcije za nespoštovanje predpisov.

Danes po treh mesecih poslovanja v novih pogojih z zadovo-

na razumevanje. S strogo planirano nabavo smo uspeli začetne težave po vprašanju plačil dobaviteljem uskladiti z okvirni razpoložljivih obratnih sredstev. Znano je, da je bila prodaja v mesecu aprilu izredno slaba. Spremljanje denarnih prilivov je bila vsakodnevna naloga nabavne službe.

dno zelo težka. Dosedanje poslovanje naše delovne organizacije kaže, da bomo temu kos, seveda pod pogojem, da se vsi še bolj vključimo v izpolnjevanje svojih obveznosti. Pri tem pa ne bomo mogli iti mimo dejstva, da je med nami določeno manjše število ljudi, ki jim ni do dela, ki z nerganjem in opravljanjem motijo druge in vnašajo v naš delovni kolektiv nemir. Te bo treba javno ožigosati, jih opozoriti na napake in končno, če bodo nadaljevali z dosedanjim početjem, odstraniti iz naše sredine.

Slavko ing. Ribaš

(Nadaljevanje s 1. strani)

### KAKO SMO POSLOVALI V PRVEM POLLETJU

Razveseljivo je dejstvo, da stroški poslovanja v globalu ne presegajo planskih, oziroma rastejo počasneje, kot narašča celotni dohodek. Kljub temu pa bo treba takoj posamezne stroške, ki presegajo planska predvidevanja, temeljito analizirati in z dodatnimi ukrepi zaustaviti njihovo rast.

Očitno je, da je splošna gospodarska situacija, tako v domovini kot tudi v tujini, še ve-



Razgovor gosta iz Tanzanije z organi upravljanja in vodilnimi delavci, kako pri nas uresničujemo delavsko samoupravljanje



# Poslovni uspeh TOZD Svila

TOZD SVILA je za leto 1976 sprejela dokaj visok plan tako v proizvodnji kot v prodaji. V primerjavi z letom 1975 bo v letošnjem letu proizvedla za cca 35,9% komadov več izdelkov, prodala pa za cca 20% več. V letu 1976 bo tudi TOZD SVILA konfencionirala kravate kot »lon« posel za Zahodno Nemčijo, izvozila pa bo tudi nekaj kravate tkanine na konvertibilno področje. Za dopolnitev asortimenta kravate za domače tržišče pa bi še v letošnjem letu uvozila cca 30 — 40% kravate tkanine. Poleg kravate in šalov, kot glavnih artiklov za domače tržišče, se bodo izdelovale tudi

kravate za JNA in CZ ter manjša količina folklornih rut.

Za realizacijo predvidenega plana je bilo proizvodnjo nujno organizirati tako, da bi s čim manjšimi stroški dosegli dobro kvaliteto izdelkov, da bi bili v zorcji prodajni in dobava pravočasna.

Delno nam je to uspelo v proizvodnji, da smo kvaliteto in vzorce toliko izboljšali, da se je naša kravata približala uvoženi kravati in s tem dosegla višjo ceno na domačem tržišču. Prodaja je bila z ozirom na močno konkurenco, ki izdeluje kravate iz uvožene tkanine, in modnih pulijev, ki so v prvem kvartalu

izpodrivala kravate, zadovoljiva.

Mnogo slabša realizacija prodaje je bila v mesecu aprilu in maju, na kar so predvsem vplivali novi plačilni predpisi, zato v prvem polletju ne moremo pričakovati dobrega poslovnega uspeha.

Za drugo polletje se TOZD SVILA ponuja možnost, da doseže boljši poslovni uspeh, saj je glavna sezona kravate, ki se začne s mesecem septembrom, šele pred nami.

Podpisana je tudi pogodba za izdelavo kravate za JNA in CZ.

Pereč problem, ki tare TOZD SVILA že vseskozi in o katerem so razpravljali že samoupravni

organi in družbeno politične organizacije, so slabi delovni pogoji, ki vsekakor vplivajo negativno na uspeh poslovanja.

Delovni prostori so neprimerne in nefunkcionalni zaradi česar se delo ter organizacija poslovanja ne more odvijati, kot bi želeli. Nujnost se kaže tudi v tem, da sedaj zaradi pomanjkanja prostorov ni možno razširiti izbire blaga na izdelke, ki se prodajajo v poletnih mesecih, s čimer bi poskusil odpraviti mrtvo sezono, ko se kravate ne prodajajo. S tem bi preprečili težave, ki nastanejo zaradi neprodajnih izdelkov.

Zato lahko boljše poslovanje in perspektivo TOZD SVILA pričakujemo z rešitvijo navedenih pomanjkljivosti.

Novak Marjan

## Razgovor s predsednikom Delavskega sveta

V mesecu maju so bili konstituirani organi upravljanja z izvolitvijo predsednikov delavskih svetov, delovnih enot, odborov in komisij. S podporo družbeno političnih organizacij in organov upravljanja je bil izvoljen za predsednika delavskega sveta delovne organizacije tov. Zobavnik Stane. V delovni organizaciji je že praznoval 10-letnico zaposlitve in je aktiven družbenopolitični delavec, tako v delovni organizaciji kakor na terenu. Kot takemu, so delovni ljudje zaupali to odgovorno funkcijo. Tov. Zobavnik se dobro zaveda teže odgovornosti, ko gre za samoupravne odločitve v našem poslovnem življenju.

Prosil sem ga za razgovor in mu zastavil nekaj vprašanj na katere je odgovoril:

1. S kakšnim občutkom ste prevzeli funkcijo predsednika DS?

Odgovor: »Teško je govoriti o občutkih, toda vseeno mislim, da sem v trenutku, ko sem bil izvoljen za predsednika DS DO občutil še eno obremenitev, ki ji bo treba prenašati dve leti. Istočasno pa sem bil presenečen, da mi je bila zaupana taka odgovornost.

2. Kaj menite ali smo dovolj storili, da bi se delavci čim bolj vključili v samoupravni proces?

Odgovor: Mislim, da nismo dovolj storili za vključevanje neposrednih proizvajalcev v samoupravni proces. Tu mislim predvsem na družbeno politične organizacije, katerih člani smo vsi, torej si moramo vsi prizadevati sami za čim bolj vsebinsko vključevanje v samoupravni razvojni proces. Možnosti so velike in sindikalna organizacija tu še marsikaj lahko napravi.

3. Niso ravno redki primeri, ko posamezniki pomešajo funkcijo upravljanja s funkcijo poslovanja. Kako vi gledate na to vprašanje?

Odgovor: Razmejitev med samoupravnim odločanjem

in dogovarjanjem ter strokovnimi odločitvami je zelo jasna. Mnogokrat pa se kljub temu pojavljajo težave, ko nekateri ljudje zamenjujejo pravice in dolžnosti z enega na drugo področje. Take zamenjave bo potrebno kmalu odpraviti, kajti delovne, samoupravne in zakonske dolžnosti je potrebno razlikovati in jih tudi izvrševati.

4. Kakšno je vaše stališče v odnosu vodilnih in vodstvenih delavcev do problemov, ki se nanašajo predvsem na proizvodnjo in prodajo?

Odgovor: Ekonomsko politična dogajanja v svetu, Evropi in Jugoslaviji, so v zadnjem času prinesla razne nove zahteve, katerim se je bilo hkrati zelo težko prilagoditi in pri tem še rentabilno poslovati. Mislim, da so nam v zadnjih mesecih lanskega leta in v prvih letošnjih, dogajanja nudila dokaj nejasno stanje, za to je bilo takrat težko realno ocenjevati delo vodilnih delavcev, kajti posamezni so se angažirali na večjih področjih in bi brez analize rezultatov vsaka ocena lahko bila merealna. Po analizi rezultatov poslovanja v zadnjem času pa smo lahko zadovoljni in mislim, da je bil pristop k tej problematiki vodilnih in vodstvenih delavcev pravilen in uspešen. Ta prizadevanja pa bi se morala še nadaljevati in razširjati, da bo storjeno vse za dobro poslovanje.

5. Ali so se delovni ljudje in vodstvene strukture dovolj učinkovito vključili v stabilizacijska prizadevanja?

Odgovor: Izdelan je bil akcijski program dela za stabilizacijo poslovanja, sprejetih je bilo več ukrepov za dosego neke izboljšave, toda moje mišljenje je, da se da še marsikaj storiti za še bolj stabilno poslovanje. Tu mislim, da se lahko vključimo vsi od neposrednega proizvajalca do vodilnih delavcev.

Marsikaj bi se še dalo izboljšati na vseh področjih, kot npr. organizacija proizvodnje, dobava surovin, izkoriščanje strojne opreme, prilagoditev tržišču in obratno vzdrževanje itd. Marsikaj bo potrebno vzbuditi zavest tako, da se bo vsak vprašal, če napravi vse kar je v njegovi moči. Tu lahko mnogo doprinesejo še posebno vsi vodje dela in samostojni delavci.

6. V gospodarstvu in drugih javnih inštitucijah se je nakopičilo preveč režijske delovne sile. Kaj menite, kako je to v naši delovni organizaciji?

Odgovor: O tem vprašanju se ljudje dostikrat pogovarjajo in v določenih primerih delajo tudi krivico delavcem v administraciji in režiji češ, da se tam malo dela in podobno. Moje osebno mišljenje je, da je porast razmerja zaposlenih v režiji in proizvodni nastal zaradi razvoja avtomatizacije, tehnoloških postopkov in drugih družbeno razvojnih dogajanj.

Na vprašanje, kaj menim kako je v naši delovni organizaciji, bi odgovoril, da tudi pri nas ne odstopamo od tega dejstva. Osebno ne zagovarjam takega stanja, temveč menim, da bomo s pomočjo izkušenj in pogojev kmalu lahko ocenili kaj je potrebno, kaj ekonomično in kaj nepotrebno. Dane nam bodo vse možnosti za realno presojo, če bomo le enako kritični do vsega dela.

7. Kaj menite, ali bi se dalo v naši delovni organizaciji zmanjšati delovna sila in ob tem dosežati enako proizvodnjo in večji poslovni uspeh?

Odgovor: Nisem bil zagovornik drastičnih reševanj problemov, kajti vsakemu bi bilo težko, če bi moral zaupati delovno mesto zato, da bi ostali bolje živeli. Moje osebno mnenje je, da ta problem rešimo tako, da se vsi boljše organiziramo, boljše

delamo in tudi boljše gospodarimo ter s tem boljše živimo. Z vestnim in pridnim delom lahko dosežemo enak uspeh, namreč, da z istim številom delavcev več naredimo.

8. Se vam morda ne zdi, da so nekateri delavci postali nekoliko preveč objestni in da proti takšnim učinkovito ne ukrepamo?

Odgovor: Izhajajoč iz razvoja socialističnih odnosov med ljudmi nasploh ter odnosov med samoupravljanci obsojam določene negativne pojave odnosov ljudi do družbene lastnine ter uničevanje iste. Mislim, da so prvi koraki za ureditev tega vprašanja že stonjeni, saj je organ za izrekanje disciplinskih ukrepov pristopil k temu z vso moralno in resnostjo, da zaščiti družbeno imovino pred takim in podobnimi pojavi.

9. Kaj menite ali bo dal zakon o združenem delu odgovore in rešitve na katere gospodarske probleme?

Odgovor: Z ustavo pridobljena možnost, realizacija temeljne zasnove in vsebine celotnega združenega dela bo z zakonom o združenem delu potrjena in nam bo dana pravica, da bomo nadaljevali in določili obseg, obliko in smoter celokupnih odnosov, pravic, obveznosti in odgovornosti temelječih na delu. Novi zakon bo uzakonil dosežene in razvojne cilje naše družbe, naše bodočnosti in naš gospodarski položaj.

10. Morda želite vi kaj povedati v zvezi z našim delom nasploh?

Odgovor: Mislim, da je zaenkrat dovolj in je prav, da zaključiva najin pogovor.

Tovarišu Zabavniku se prav lepo zahvalim za sodelovanje in predloge za boljše poslovne in samoupravne odnose

Urednik



# Izkušnje in razmišljanja s področja varstva pri delu

Uresničevanje pravic in obveznosti delavcev in delovne organizacije za varno delovno okolje in za varne delovne razmere mora prvenstveno zagotavljati vsakemu delavcu varno in zdravju neškodljivo delo ter popolno osebno varnost pri delu.

Takšen cilj pa lahko v DO dosežemo samo z zagotavljanjem varnega delovnega okolja in varnih delovnih razmer, v katerih ne nastopajo delovne nezgode oz. nesreče pri delu, s tem pa tudi telesne poškodbe delavcev in zdravstvene okvare v obliki poklicnih in drugih obolenj ter vsakovrstna materialna škoda delavcev, DO in naši socialistični skupnosti.

Z ustavo določena pravica popolne osebne varnosti pri delu ne more biti v DO samo stranska in vzporedno vprašanje socialnosti, miti samo socialistične humanizacije dela. Popolna osebna varnost delavca pri delu, v pogojih naše samoupravne socialistične družbe, mora biti brezpogojna zahteva skrbnega in ekonomskega gospodarjenja s prav vsemi družbenimi sredstvi. Samo delavec, ki bo v zadovoljstvu opravljal svoje delo v varnem in zdravem delovnem okolju, bo zmožog dosežati pričakovane rezultate, ne samo za sebe in za svojo družbo. Samo visoka stopnja varnosti pri delu omogoča trajno stopnjevanje storilnosti in produktivnosti dela in pa seveda obratno, nizka stopnja varnosti pri delu zavira storilnost in produktivnost.

V DO moramo doseči takšno stopnjo varnosti pri delu, ki ne bo dopuščala nastanka delovnih nezgod, telesnih poškodb in zdravstvenih okvar delavcev pri delu. Zelo redke, lahko bi rekli celo izjemne so delovne nezgode, katere ni možno predvideti že vnaprej z vsemi dosežki tehnike in znanosti, s tem seveda pa tudi ne preprečevati in preprečiti s celotno dejavnostjo varstva pri delu. Ravno tako so zelo redke delovne nesreče pri delu in v zvezi z delom, ki jih povzročajo naravne sile. Visoko razvita industrija v svetu z najvišjo stopnjo varnosti pri delu znižuje nezgode s telesnimi poškodbami do 5 primerov na 1000 zaposlenih delavcev. V naši industriji bi lahko po grobih analizah dosegali že sedaj takšno stopnjo varnosti, ki bi dopuščala največ do 10 nezgod s telesno poškodbo delavca na 1000 zavarovancev ali največ 1 %, danes pa pride še vedno okrog 50 poškodovancev na 1000 zaposlenih oz. 5 krat večja, kot je možno doseči.

Glavna ovira za nadaljnjo rast ustrezne stopnje varnosti pri delu in za urejanje varnega delovnega okolja in varnih delovnih razmer pa bo odstranjenost, ko bo strto mišljenje, da to nima nobene zveze s stopnjo storilnosti in produktivnostjo dela in da so te zahteve le zahteve drugotnega pomena in izključno zadeve sociale in humanizacije.

S stopnjo varnosti in samim stanjem varstva pri delu ne smemo in ne moremo biti zadovoljni vse dotlej, dokler v DO nastopajo še vedno preštevane nezgode, telesne poškodbe in zdravstvene okvare delavcev. Naša socialistična družba, ki tako potrebuje visoko storilnost in produktivnost dela, ne more dosežati s takšno stopnjo varnosti, kot jo dosegamo sedaj, še

zlasti pa ob spoznavanju, da postaja tudi že pri nas osebno zadovoljstvo delavcev celo večje plačilo kot pa sam denar. Od samega tega zadovoljstva pa so odvisni vsi rezultati in tudi celoten rezultat združenega dela.

Delavcem v proizvodnji, strokovnim delavcem varstva pri delu, organom inšpekcije dela in ostalim delavcem morajo ne sa-

mo z lepimi besedami, temveč predvsem z vsakodnevnimi praktičnimi dejanji neumorno pomagati vse družbeno politične organizacije, delavska kontrola itd..., sicer pa ne moremo pričakovati željenih uspehov pri zagotavljanju varnega delovnega okolja in varnih delovnih razmer ter popolne osebne varnosti delavcev pri delu.

Boris Frantar

## Pomen in naloge socialne službe v podjetju

Socialno delo je področje, ki je po naših delovnih organizacijah malo poznano, čeprav se vključuje in prepleta z mnogimi drugimi strokovnimi službami.

Prvotno je socialna služba delovala le v centrih za socialno delo, v sklopu občinskih skupščin kot skrbstveni organ in v zdravstvenih delovnih organizacijah. Kasneje se je področje in obseg strokovnega socialnega dela vedno bolj širilo in izpopolnjevalo tudi v gospodarskih organizacijah. Socialna služba lahko deluje samostojno ali pa v sklopu kadrovske ali splošne službe.

Kakšne so torej naloge in cilji socialne službe v podjetju? Predvsem je socialno delo usmerjeno na človeka, ki je najpomembnejši produktivni tvorec. Človek s svojimi sposobnostmi, ki jih nikoli ne more v celoti nadomestiti s stroji, ustvarjajo novo vrednost. Ker so vse norme, proizvodnja in produktivnost odvisni od človeka, mu je treba posvetiti največjo skrb. Cilji socialnega dela so humanističnega značaja, delo je dolgoročno in težko izračunljivo, vendar se da včasih ugotoviti ekonomski efekt (pade bolniški stalež, poveča se produktivnost).

Na področju socialnega dela ne odloča posameznik, ampak je potrebno skupinsko delo. Pri reševanju kompleksnih situacij je edino sodelovanje strokovnjakov z različnih področij lahko uspešno (tehnolog, projektant, organizator dela, zdravnik, pravnik in socialni delavec). Problemi se torej ne smejo reševati e-

nostransko, ampak jih je treba obdelovati z vseh vidikov.

Večkrat se postavlja vprašanje o vzroku neproduktivnosti, ki pa ni vedno v slabi organizaciji dela, v tehnološkem postopku, ampak so vzroki čisto psihološkega značaja (neurejeni odnosi med delavci in predpostavljenimi, slabi stanovanjski pogoji, neurejene družinske razmere, alkoholizem, slabo zdravstveno stanje). Vse te vzroke je treba odkriti in v čim večji meri tudi odstraniti, vendar pa je odpravljanje takih vzrokov vedno povezano z določenimi sredstvi, ki niso vsak čas na razpolago. Največkrat so to finančna sredstva v zvezi s stanovanjsko problematiko.

Osnova za socialno delo v podjetju so notranji samoupravni akti — samoupravni sporazumi, pravilniki, ki urejajo določeno zaokroženo področje, in poslovnik, s katerimi si kak organ predpiše način svojega dela. Določene smernice za socialno delo pa dobiva socialni delavec tudi na področju socialne politike, industrijske psihologije in delovnega prava. Socialni delavec predstavlja pri reševanju problemov nekakšno vez med delavci in samoupravnimi ter družbeno-političnimi organi v sami delovni organizaciji in izven nje. Ustvariti si mora zapuščino, saj večkrat že samo odkrit tovarniški pogovor brez vsakega drugega posredovanja priinese določene spremembe in tudi uspehe. Človeka se nikoli ne obravnava osamljeno, ampak vedno v zvezi z njegovim delovnim in socialnim okoljem. So-

cialni delavec naj bi bil tisti, ki je vedno pripravljen, da človeka posluša, se z njim pogovarja in mu pomaga z nasveti ali s posredovanjem. Zato naj bi socialni delavec ne bil obremenjen z različnimi administrativnimi deli, če niso v neposredni zvezi z določenimi področji socialnega dela.

Socialno delo je prav tako kot medicina usmerjeno v preventivno in kurativno smer.

Preventivno socialno delo je v tesni povezavi s službo varstva pri delu. Socialni delavec sodeluje pri prizadevanjih za varno in zdravo delo in tudi pri odkrivanju vzrokov nesreč, ki izvirajo iz socialnega ali družinskega okolja delavca. Nadalje sodeluje pri izvajanju preventivnega zdravstvenega varstva delavcev v obliki sistematskih zdravstvenih pregledov, cepljenj, preventivnega okrevanja. Eno od obseženih področij socialnega dela je tudi organizacija smotnega izkoriščanja prostega časa in dopustov zaposlenih, organizacija rekreacije in športa v delovni organizaciji. Na področje socialnega dela spada tudi reševanje stanovanjske problematike, ki je lahko preventivnega ali kurativnega značaja.

Socialno delo je torej zelo obširno in raznoliko z enim samim ciljem — pomagati človeku pri izboljšanju njegovih delovnih in življenjskih pogojev v skrbi za zdrave, kajti za zdravje je potrebno popolno telesno in duševno blagostanje.

Manija Škrlep

## Tehnične novice

Zasilna razsvetljava v tkalnici in šivalnici, katera je vezana na akumulatorsko postajo, ki pa je v okvari, tako da trenutno nimamo niti zasilne razsvetljave, bo v teh dneh priključena na agregat, ki je že dokončno montiran. Čakamo samo še na uporabno dovoljenje, tako da bo v najkrajšem času zopet zasilna razsvetljava.

Hrup klimatskih naprav v tkalnici smo ublažili s postavitvijo dušilne stene na zahodni strani objekta.

Za boljše obratovanje novih Saurer strojev smo preuredili

klimatsko napravo v tkalnici, ki v prostorih, kjer stojijo Saurer stroji, ni bila dovolj učinkovita zaradi prevelike oddaljenosti in koncentracije strojev.

Z dodatnimi kanalom so se razmere bistveno izboljšale, vendar bo še potrebno poskrbeti za izboljšanje klimatskih naprav.

Za boljše izkoriščanje Saurer strojev se na teh strojih menjajo določeni mehanizmi, katere smo pri dobavitelju reklamirali in jih že obnavljamo.

Od resorske komisije za mednarodne odnose smo dobili dolgo pričakovano odobrenje za u-

voz konfekcijskih strojev od firme Egeria, uvoz dvigalnih vozčkov za tkalnico in konfekcijskih strojev za kravate, katere smo imeli v poskusnem obratovanju v konfekciji svile.

Vložili smo že tudi novo vlogo za krojilno mizo, ki jo konfekcija frotirja nujno potrebuje za kvalitetno in racionalnejšo delo.

Za ureditev kanalizacije v tkalnici in pripravljalnici se bodo začele v kratkem dela za rekonstrukcijo kanalizacije, s čimer bo omogočeno koriščenje talne tehnološke vode iz vodnjaka, ki se nahaja na tem področju.

J. M.



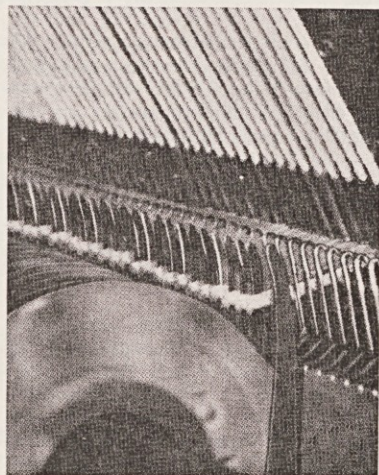
# Novosti v izdelavi pletenega frotirja

Firma K. Mayer gradi tudi stroje, s katerimi se lahko izdeluje pleteni frotir. V tem primeru gre pretežno za snutkovne pletilne stroje. Posteljno perilo iz pletenega frotirja je eden od izdelkov, ki je v zadnjem času najbolj poznan. Ta artikel je že priljubljen pri mnogih potrošnikih predvsem zaradi njegovih lastnosti: zelo lahko se neguje, pri uporabi pa daje občutek udobnosti. Tu je izvleček objave dr. ing. Viertela o raziskavah pranja, ki so bile izvršene v Krefeldu aprila 1974: na podlagi preizkušanja v praksi kot tudi pri pranju in sušenju lahko posteljno perilo iz pletenega frotirja označimo kot material, ki se posebno lahko neguje. Zjutraj ga lahko pri 95° C operemo, hitro posušimo in ne da bi ga likali že istega dne ponovno uporabimo. Perilo ostane gladko, nezmečkano tudi potem, ko ga že dalj časa uporabljamo.

Ta vrsta blaga, ki so ga medtem začele izdelovati nekatere pomembne nemške tovarne, je iz osnovnega pletiva, za katero običajno uporabljamo polysmid filamentno prejo. To osnovno pletivo iz sintetične preje daje blagu visoko trdnost. Površina pa je sestavljena iz predilnih vlaken. Zanke frotirja so v osnovi tako dobro zasidrane, da jih ni mogoče izvleči.

Na zadnji ITMI je bil razstavljen snutkovni pletilni stroj, tipa KC5 FBZ, na katerem se izdelujejo brisače iz pletenega

frotirja. Polagalnika 1 in 4 vodita osnove iz bombaža za zanke na hrbtne in sprednji strani. Osnova je iz polyamida filamentov in se izdeluje s polagalnikom 2 in 3. Peti polagalnik se uporablja samo za izdelavo robu.



Glavna osnova pri pletenem frotirju je snemanje zank. Vsaka druga igla v fonturi dobi nit samo v vsaki drugi vrsti, zaradi tega se morajo zanke snemati z igel. Na tem novem stroju je naprava, s katero se lahko menja položaj polagalnika 4 tako, da se na določni dolžini blaga ne snemajo zanke. Zaradi tega se tudi ne tvorijo frotir zanke.

Omenjeni snutkovni pletilni avtomat je opremljen tudi s krtačami, ki potegnejo zanke frotirja na zgornjo stran blaga in jih izenačijo. Pri tem je storilnost storja 20 tekočih metrov na uro. Gostota igel znaša 20 igel/1 »pri delovni širini 84« = 2.13 m.

Pletilni frotir se ne uporablja samo za dom. Uporablja se tudi za letne obleke, plažne in kopalne obleke kakor tudi za otroško konfekcijo. Boljše je, če se za frotir zanke uporablja mešanica sintetičnih vlaken in bombaža. Potem je nega še lažja in uporabnost večja.

Omenjena tvrdka je, kot smo imeli priložnost videti na razstavi ITMA v Milanu, izpopolnila snutkovne stroje za frotir.

Nova generacija snutkovnih strojev za frotir je opremljena s pomičnimi iglami, ki imajo to prednost, da je sedaj možno izdelovati blago, ki vsebuje do 90 % preje iz naravnih oziroma bombažnih vlaken, kar je pri frotirju zelo važno.

Karakteristika nove generacije strojev je v tem, da je pri njih zmanjšan ropot pri povečani produktivnosti. Igla z drsnikom je sestavljena iz dveh delov in sicer iz igle z odprtim kaveljčkom in drsnika igle, ki je izoblikovan tako, da ga zanesljivo vodi v čaši igle, ki jo obenem čisti. Igle so vstavljene posamično v fonturo. Več drsnikov skupaj je združenih v odlitke, ki so priviti na letev in miso

fiksirani od strani, zato lahko vedno sledijo iglam pri različnih raztegih letve.

Modeli KS 2 — 4 se uporabljajo za predelavo vseh vrst preje naravnega, kemičnega in sintetičnega izvora. Z uporabo igle z drsnikom odpade sicer običajna nastavitev lovilne višine in podaljša se čas polaganja niti tako, da odpade sunkovito napenjanje niti, kar povzroča pretrge.

Glavne prednosti Mayerjevega sistema pomičnih igel:

- brez problemov se predelujejo vse običajne tkanine
- samodejno čiščenje igle z drsnikom
- občutno izboljšanje napak v obliki prog, ki so bile prej pogojene zaradi klasičnih igel
- minimalno trenje med iglo in drsnikom zaradi »plavajočega« centriranja drsnika
- večja stabilnost pri stranski obremenitvi igle
- enostavna in hitra menjava igle in drsnika
- odpade nastavitev in pritrditev drsnika
- visoka življenjska doba igelne fonture in minimalni lom igel
- majhen ropot pri najvišjem številu obratov
- visoka produktivnost pri dolgotrajnem obratovanju

M. T.

## Občni zbor DITT-a Kamnik

V prostorih restavracije »Induplati« — Jarše je bil redni občni zbor z bogatim dnevnim redom. Predsednik društva tov. Zlebir ing. Franc je podal kratko poročilo o preteklem dvehletnem mandatnem obdobju. Pogodbene obveznosti društva do podjetja so bile v celoti realizirane t. j. predvsem izdelava normativov za varstvo pri delu. Komisija za inovacije je korigirala pravilnik o izumih in tehničnih izboljšavah in obravnavala dva predloga tehničnih izboljšav. Posebna komisija je pripravila statut društva in ga predložila potrjenega od SZDL zboru v potrditev. Zamarjeno pa je bilo področje izobraževanja in strokovnega dopolnjevanja. Edini svetli točki sta dve uspešni ekskurziji in sicer v VIS

— Varaždin in ogled ITME 1975 v Milanu. UO je priporočil povezanost z DITT-om Jarše, ki ima več možnosti in uspeha na tem področju udeleževanja, posebno kar se tiče organizacije predavanj in ekskurzij. Med vzroki za neaktivnost je vse manjša pripravljenost članstva in pomankanje finančnih sredstev.

Tudi sodelovanje z republiškim odborom DITT Slovenije je v zadnjem času zamrlo, kar je sprožilo intervencijski obisk dveh republiških funkcionarjev DITT-a pri nas.

Zaradi izostanka poročila blagajnika nadzorni odbor ni mogel pregledati poslovanja blagajne. Po sklepu zbornice je dobil stari UO pogojno razrešnico s tem, da blagajnik in nadzorni odbor v določenem roku predložita poročilo novemu IO, kar potrjuje plenum društva. Imenovana je bila disciplinska komisija. Sprejet je sklep, s katerim se potrjuje pravila društva, ki se predložijo v registracijo pri organu SOB Kamnik in sklep, da se pristopa k Zvezi društev inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije.

V nadaljevanju je direktor DO obširno in izčrpno orisal stanje v jugoslovanskem gospodarstvu, ki ni izvzeto iz izredno kritične situacije, v kateri je svetovno gospodarstvo. Enaka ocena velja za tekstilno industrijo, za katero je značilno, da prodaja na domačem trgu zastaja ter da se rešuje z izvozom, čeprav dosega slabše prodajne pogoje. Na zmanjšano gospodarsko rast je vplival zakon o zagotavljanju plačil in omejitve pri uvozu surovin, ki so nam povzročili težave pri uvozu barvil. Seznanil je zbor z rezultati prodaje v petih mesecih in ukrepih in naporih za stimuliranje na tem področju.

V razpravi na poročilo je sodeloval tudi delegat RO tov. ing. Pogačnik, ki se je dotaknil nekaterih značilnosti gospodarske

situacije in izrazil nekaj kritičnih pripomb na delo društva in vodstva DITT-a v Kamniku. Predlagal je večjo povezano z lastnim kolektivom, drugimi društvi in z ZITT Slovenije s ciljem, da se društvo dvigne iz anonimnosti.

V diskusiji so člani zbornice živahno razpravljali ter kritično ocenili delo v mandatnem obdobju. Glede tega so bile izrečene različne ocene. Zavzeli so stališča, da naj bo član društva le tisti, ki je pripravljen sodelovati in delati in ki čuti potrebo, da je član društva.

Imenovana je 5-članska komisija za inovacije v novi sestavi. Sprejeta je bila razrešnica staremu UO in NO. Občni zbor je izvolil nove organe društva. V izvršni odbor so bili izvoljeni: Seljak Bodan, Jenako Matija, Pirc ing. Irena, Zorman Franc, Drešar Marija, Jenko Emil, Novak Marjan, Torkar ing. Florijan, Bricelj Zdenko. Za predsednika je bila soglasno izvoljena Pirc ing. Irena. Določen je bil delegat za iznajdbe pri ZITT Slovenije in delegat za IO republiške zveze za izobraževanje.

Občni zbor je zadolžil izvršni odbor s programom bodoče dejavnosti društva.

1. Razvitev dejavnosti na področju novatorstva in izumiteljstva v DO Svilarit

2. Dejavnost članov na področju tehnologije

3. Poživitve dejavnosti izobraževanja ter prenašanja znanja na mlajše

4. Organizacija poučnih ekskurzij ter družabnega življenja

5. Povezovanje z ostalimi društvi, posebno z »Induplati« — Jarše

6. Informiranje o delu DITT-a v središčih javnega obveščanja DO.

Občni zbor je bil zaključen s sprejetjem novih članov in s skromno malico. Z udeležbo ne moremo biti zadovoljni, saj je bilo na zboru približno tretjina članov, med njimi nobenega člana iz Tekstilnega inštituta.

M. T.

## Dopisujte v naše glasilo



# Odgovornost zaradi kršitev delovnih obveznosti

Delavci v združenem delu svobodno in enakopravno, v skladu s temelji za urejanje medsebojnih razmerij določenimi s samoupravnim sporazumom o združenju dela delavcev, določijo v temeljni organizaciji medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti pri delu tako, da sprejmejo samoupravni splošni akt s katerim uredijo medsebojne razmere. Akt mora biti usklajen z zakonom, samoupravnim sporazumom in družbeni mdogovorom. Osnutek zakona določa, kaj vse so delzasti tudi obveznosti delavcev in delavci dolžni v tem aktu urediti, pri delu in njihovo odgovornost za kršitev delovnih obveznosti in storjeno škodo. Osnutek zakona je kljub temu, da delavci kršitve določajo sami, kot primer navedel nekateri hujše kršitve dela in drugih obveznosti. S tem naj bi se dosegla enotnejša politika pri obravnavanju kršitev delovnih obveznosti v TOZD.

Delavci v TOZD so odgovorni za pravočasno, točno in vestno opravljanje zaupanih nalog, saj lahko le tako kasneje uveljavljajo vse samoupravne pravice, zlasti pravico do osebnega dohodka. Delavci so **materialno in disciplinsko odgovorni** za kršitev delovnih obveznosti.

Delavcu se lahko izreče po osnutku zakona eden izmed naslednjih disciplinskih ukrepov:

- opomin
- javni opomin,
- razporeditev na drugo delovno mesto v skladu s tem zakonom,
- denarna kazen in
- prenehanje delovnega razmerja.

Osnutek na novo uvaja **denarno kazen**. Ta se je kot disciplinski ukrep pojavljala že pred letom 1965, v SR Srbiji pa so jo v samoupravnih sporazumih urejali tudi po omenjenem letu. Zopetno uvajanje denarne kazni naj bi omogočilo disciplinskim komisijam večjo učinkovitost pri resocializaciji kršitev delovnih obveznosti.

Denarna kazen se sme izreči le za hujšo kršitev delovne obveznosti oz. druge kršitve delovne discipline, ki jih osnutek zakona taksativno našteva. Z uvedbo denarne kazni se bo učinkovito vplivalo na tiste delavce, ki zaradi malomarnega, nerednega ali nepravočasnega izpolnjevanja dela ogrožajo življenje in varnost ljudi, poškodujejo materialne dobrine večje vrednosti, kršijo samoupravne pravice delavcev, zlorablajo položaj, prekoračujejo pooblastila, kršijo poslovne, vojaške ali druge skrivnosti in povzročajo pretepe ali nered v organizaciji.

Pooblaščen organ je dolžan začeti postopek za ugotovitev kršitev pravic in dolžnosti delavca v združenem delu (načelo legalitete) ter v okviru svojih pravic in dolžnosti nastopati z ukrepi predpisanimi z zakonom na podlagi zakona.

Na ravni temeljne organizacije ali delovne organizacije se lahko ustanovi disciplinska komisija (ne več odbor za izreka-

nje disciplinskih ukrepov, kot doslej), sestavljena iz lihega števila čalnov, upoštevši tudi predsednika. Člani se volijo neposredno, več kot četrtina celotnega števila članov disciplinske komisije pa morajo biti osebe izven temeljne organizacije. Te člane volijo delavci neposredno, na predlog zbora združenega dela skupščine občine. Na drugi stopnji odloča o pritožbah delavski svet, ki lahko sklep potrdi, spremeni ali razveljavi.

Delavec je **materialno odgovoren** kadar pri delu ali v zvezi

z njim namenoma ali iz skrajne malomarnosti povzroči materialno škodo temeljni organizaciji. Postopek pri ugotovitvi nastale škode je enak dosedanjemu. V kolikor se delavec upre plačilu oziroma ne povrne škode, mora temeljna organizacija na sodišču združenega dela začeti z odškodninskimi postopkom.

V zvezi z odgovornostjo delavca za škodo, ki je posledica napake delavca, pa višino le-te ni mogoče ugotoviti ali pa bi njeno ugotavljanje povzročilo

prevelike stroške, te napake pa so vplivale na delovni proces in izpolnjevanje obveznosti drugih delavcev, lahko delavci v samoupravnem aktu določijo za to škodo **pavšalni znesek** oziroma **pavšalno odškodnino**.

Kakšna je višina denarne kazni oziroma pavšalne odškodnine, osnutek zakona ne določa. Slednje bo uredila republika in pokrajinska zakonodaja, ki bo tudi določila, v kateri sklad se bodo zlivala na ta način zbrana sredstva.

Z. B.

## Družbena samozaščita je zadeva nas vseh

Jugoslavija in tov. Tito sta postala pojem v sedanjem svetu. Tov. Tito, ki je vodil našo revolucijo, je postal simbol zaslužjenih in podjarmljenih narodov in na njega gledajo kot resničnega revolucionarja, humanista, politika, vojskovodja in internacionalista. Kot vemo, se tov. Tito in ZK zavzemata za politiko miru in nevrščenosti, katero podpirajo široke množice naših delovnih ljudi. Naša politika temelji na nevmešavanju v notranje zadeve drugih narodov, sodelovanje med narodi ne glede na njihovo družbeno ureditev, podpiranju in nudenju pomoči narodom, ki se bojujejo

za lastno osvoboditev izpod imperialističnega izkoriščanja, in pomoči nerazvitim narodom. Vidite, vse te človeške vrednote ne gredo v račun našim zunanjim in notranjim sovražnikom. Zato se ZK in vse pozitivne sile ter naši delovni ljudje povsod in na vseh nivojih zavzemajo za idejno osveščanje občanov, da se odločno postavijo v bran proti vsakemu poizkusu agresije ne glede na to, od kod bo ta pretela, in napovedujejo boj proti vsem negativnim pojavom, ki zavirajo in hromijo naša skupna prizadevanja za dokončno izgradnjo samoupravnega socializma. Niso ravno red-

ki primeri, ko je naša država predmet napadov raznih reakcionarnih sil, ki hočejo razvednotiti naš narodno osvobodilni boj, politiko ZK, češ da naša pot v socializem ni prava, razglašajo, da ne more biti demokratičnega upravljanja v nestrankarskem sistemu, zagovarjajo politiko državne prisile, etatizma itd. Drugi spet ugotavljajo, da je samoupravljanje utopija, češ da naš človek zanj ni zrel in vsiljujejo znano tezo centralističnega vodenja gospodarstva kot edino učinkoviti sistem upravljanja v družbi. V našem nenehnem prizadevanju za uveljavitev vloge delovnega razreda se vsakodnevno srečujemo z ljudmi raznih barv in miselnosti. Nekateri so takšni, da ne želijo dobro našemu delovnemu človeku, ki je ustvarjalec družbenih dobrin. Drugi imajo za cilj razbiti enotnost naših narodov in narodnosti, še zlasti obrambno moč naše države in trdnost gospodarstva. Živimo v času, ko se zahteva odgovornejši odnos do vseh teh pojavov, ki so usmerjeni na izpodkopavanje našega gospodarstva in delavske samouprave. Za zaščito naše ekonomske in družbene ureditve ter krepitve vloge delavskega razreda nas kongresni dokumenti ZKJ obvezujejo, da se vse pozitivne sile postavijo po robu vsemu, kar je tujega socializmu. Za zaščito teh interesov imamo dve komponenti t. j. splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. O teh komponentah se mnogo piše in govori, toda še vse premalo se na tem področju konkretno dela.



Gasilci iz Slovenije so na dan gasilskega kongresa v Novi Gorici manifestirali svojo masovnost in organiziranost

### KRATKE NOVICE S PODROČJA TEKSTILNE INDUSTRIJE

Prevod iz Internationales Textil-Bulletin Weltausgabe Webreri 1/1976 Deutschland.

Leta 1974 je svetovna kemična industrija prvič zabeležila padec proizvodnje in sicer za 2% na 11,3 milijonov ton. Ta težnja se je nadaljevala v letu 1975, ko se je proizvodnja kemičnih vlaken zmanjšala za naslednjih 8% na 10,4 milijonov ton. Naj-

večje nazadovanje kemične industrije je bilo opaziti v zahodnoevropskih, japonskih in ameriški kemični industriji. Proizvodnja sinteznih vlaken se je v svetovnem merilu zmanjšala za 6%. Proizvodnja poliesterskih vlaken je ostala enaka kot v letu 1974. Proizvodnja poliamidnih vlaken se je zmanjšala za 10%, poliakrilnih za 6% in ostalih sintetičnih vlaken za 20%. Pri celuloznih regeneracijskih vlaknih se je proizvodnja v primerjavi z letom 1974 zmanjšala za 14%.

— ● —

V letu 1974/75 je Internacionalna denarna korporacija, ki je sorodna družba Mednarodne banke, odobrila za izgradnjo 32 tvrdk v dvajsetih državah v razvoju sredstva v skupnem znesku 211,7 milijonov dolarjev v obliki posojila in udeležbe z akcijami. Od navedenega zneska je namenjenih 10% ali 21,2 milijona dolarjev za tekstilne projekte v Koreji, Libanonu, na Filipinih in v Turčiji.



# Vloga oblikovalcev designa

O usodi industrijskega izdelka na tržišču odločajo predvsem kvaliteta, cena in estetske lastnosti. Ker je konkurenca med proizvajalci enakih izdelkov vedno večja, se da je veliko večjo pozornost zunanemu videzu izdelkov ter njegovim urejenosti za javnost, industrijsko oblikovanju. V našem podjetju govorimo v tem primeru o vzorčnem oblikovanem oddelku, ki pa ima tudi občasno druge zadolžitve.

Izdelki, ki jih zahteva sodobni trg, morajo poleg svoje ekonomske in namenske funkcije vse bolj zadovoljevati tudi različnost potrošnikovega okusa. Ni naključje, da dobiva ta fun-

kcija velik pomen, kajti kvalitetne, oblikovane, funkcionalne in strukturne rešitve so najmočnejše orožje v spopadu s konkurenco na trgu.

Dober DESIGN vpliva na znižanje stroškov ekonomske propagande. V tem primeru lahko govorimo o velikem prispevku reklamiranja proizvoda na trgu.

Dober DESIGN je instrument za razvijanje kulturne stopnje in se odraža v vedno bolj oblikovanem življenjskem okolju.

Če povzročita stik človeka z izdelkom kakršnokoli neudobnost, to pomeni, da oblikovalec ni bil kos svoji nalogi. Nasprotno pa, če z izdelkom nudi človeku blagodejnost, ustvarja zadovoljst-

vo, pomeni, da je oblikovalec pravilno opravil svoje delo.

V svetovnem prostoru gospodarstva se srečujemo še z enim elementom oblikovno estetskega značaja z modo. S pomočjo znanstveno zasnovanih trikov je na tržišču ustvarjena atmosfera in psihoza, ki kupca pripravi, da sprejme in osvoji novo linijo.

Kratki povzetki:

- DESIGN je v današnjih tržnih razmerah tako na mednarodnem kot tudi na domačem trgu — pod pogojem, da je kvaliteten — nujno potreben.
- DESIGN vpliva na znižanje stroškov ekonomske propa-

gande. Sodelovanje na sejnih, razstavah dobljena priznanja ter vzporedno uporabljena razna obveščevalna javna sredstva (TV, tisk), ki poročajo o priznanjih in uspehih, ustvarijo podjetju dobro ime.

- Industrijski design je ustvarjalna dejavnost, ki odreja oblikovne kvalitete industrijsko izdelanih predmetov s stališča proizvajalca in porabnika.
- Z družbenega stališča lahko opredelimo design v socialistični družbi kot zahtevo po estetskem oblikovanju izdelkov in zadovoljivosti trga — potrošnika.

## Požari nas opozarjajo

Koncem meseca junija sta nas ponovno presenetila dva primera požara v delovni enoti tkalnice. V prvem primeru so pogorele osnove in bile poškodovane galirne vrvice, v drugem pa je nastal požar na stvari Saurer. Požar na tej statvi nas je zelo presenetil, sicer smo teh požarov več ali manj vajeni, ker se periodično ponavljajo in smo morda ravno zaradi tega nekoliko otopeli. Najdemo si enostaven izgovor, češ, požar je zanetil električna iskra ali pa je nastal zaradi trenja. Sestavimo zapisnik in zadeva je končana.

Požari na statvah v tkalnici nas resno opozarjajo na veliko katastrofo, ki nas lahko zadene. Do tega problema čutimo premajhno odgovornost. Bilo je nekaj primerov, ko je požar na statvi nastal iz malomarnosti delavca, t. j. elektrikarja in vzdrževalca. Te osebe niso bile klicane na odgovornost in o problemih organi upravljanja niso razpravljali, čeprav je bila po-

dana analiza o nastanku in vzroku požara. Strokovna služba je ponovno opozorila odgovorne osebe, da se ne smemo več zadovoljevati samo z ugotovitvami, ne da bi ukrepali zoper odgovorne delavce, ki so malomarno ali površno opravljali delo. Zadnji požar na treh statvah Güne je nastal zaradi električne iskre. Pri ogledu kraja požara je bilo ugotovljeno, da en elektromotor ni imel zaščitnega pokrovčka. Kdo je odstranil pokrovček ni mogoče ugotoviti, verjetno pa ga je pozabil dati na stroj tisti, ki je popravil električno napeljavo oziroma statve.

Na statvi Sauner je bil vzrok požara objektivne narave. V mehanizmu je bil najden 10 cm dolg kovinski ostružek ali žica, ki je imela, kot je ugotovila komisija, posredno vlogo pri vžigu statve. Ta delček kovine je verjetno ostal pri montaži statve t. j. pri proizvajalcu.

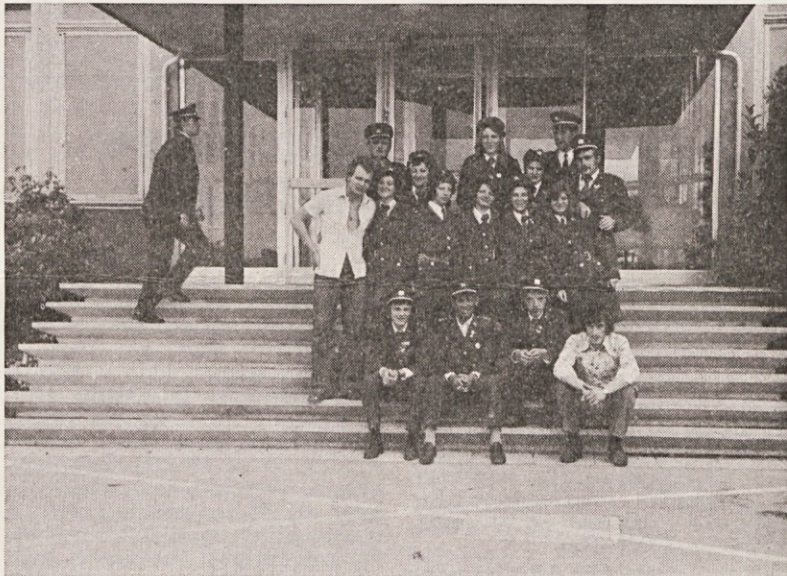
Strokovna komisija, ki si je ogledala omenjeni požar na stat-

vi je sprejela odločitev, da se mora narediti za 4 leta analiza vzrokov požarov, večjo skrb posvetiti čiščenju strojev, mazanju in vzdrževanju.

Komisija za varstvo pri delu in požarno varnost bo ponovno

proučila vso to problematiko in zavzela odločno stališče, da se ukrepa zoper odgovorne osebe in delavce, če bo požar nastal iz subjektivnih vzrokov.

A. K.



Naši gasilci in gasilke udeleženci na gasilski paradi v Novi Gorici

## Kdor hoče mu ni težko

V Svilanitu smo v naši občini med prvimi organizirali žensko gasilsko desetino. Z ustanovitvijo gasilske organizacije smo hoteli dati tudi ženskam prostor v njej. Od ustanovitve organizacije je poteklo že pet let in skoraj vsako leto se menjajo nove članice. Stalna menjava je za gasilsko organizacijo boleča. Novo članico moramo pripravljati za prevzem gasilskih nalog. Postati izurjen gasilec pomeni veliko vaj in seveda tudi individualnega študja ter obiskovanje gasilskih tečajev. Če se gasilec sam strokovno ne izpopolnjuje se razume, da nemore tudi napredovati. Naše članice so ravno v tem prikrajšane. Njih strokovno gasilsko znanje se prične in konca na vajah. Večina jih je doslej vzdržala leto ali dve in potem svojo desetino zapustila, bodi si zato, ker se je poročila,

naveličala ali pa je zapustila delovno organizacijo. Če se članica — gasilka poroči in si ustvari družino je to povsem razumljivo, da nemore biti tako aktivna kot prej. Toda gasilska plamenica pa gori v srcih žensk le v izjemnih primerih, da bi se vrnile v gasilstvo. Takšna izjema je Marjana Jerman poročena Resnik. V gasilsko organizacijo se je vključila že v začetku. Aktivno dela v društvu, bodi sodelavke pri vajah in tudi sama sodeluje tako na vajah kakor na javnih nastopih. Marjana ima tudi družino in obilico drugih obveznosti, toda v gasilskem društvu vstraja in bo verjetno tudi vstrajala. Ta primer nam pove, da se ženskam ni tako strašno težko vključiti v javno življenje, samo če imajo voljo. Marjanina volja in odločnost naj vspodbuja tudi ostale

članice, ki omahujejo ali bi bile še aktivne gasilke ali ne. Ostalim delavkam še posebej mladim dekletom pa naj bi bila za vzgled, da se vključijo v gasilsko organizacijo. Tako bodo krepile svojo enakopravnost, da bodo ženske povsod zastopane, saj jim gre ta pravica še posebej zato ker številčno prevladujejo v delovni organizaciji.

—da

nje uvoza indijskih proizvodov v Evropsko gospodarsko skupnost, pa tudi redukcijo uvoza, če bi nastale na področju evropske gospodarske skupnosti kakršnekoli motnje zaradi indijskega izvoza. Evropska gospodarska skupnost predvideva za leto 1977 53.600 ton bombaža. Za isto obdobje pe bil podpisan tekstilni sporazum tudi s Pakistanom. Po tem sporazumu predvidevajo za leto 1976 uvoz 21.143 ton in za leto 1977 22.600 ton bombaža.

## Novosti iz področja tekstila

Med Evropsko skupnostjo in Indijo je bil konec oktobra leta 1975 podpisan »Tekstilni sporazum« za tri leta (1975 — 1977). Ta dogovor se nanaša na indijski izvoz blaga, srajc, bluz in gospodinjskega perila iz bombaža. Dogovor predvideva poveča-

Svetovna proizvodnja surove svile je sredi 1975 znašala 42000 ton, od tega odpade 19000 ton na Japonsko in 13000 ton na Kitajsko. Napredek je dosegla tudi Južna Koreja, ki je v zadnjem letu pridelala 3000 ton surove svile.



# Statistični kazalci o prometnih nesrečah in prekrških

»Podatki o cestno prometnih nezgodah, ki jih dajejo nezgodne statistike, so kot vsa leta konkretni in poglobljeni pokazatelji stopnje varnosti in, seveda, odločilni pri usmerjanju vseh tistih dejavnikov, ki jim je naložena skrb za varnost ljudi v prometu, zlasti pa republiškega in občinskih svetov za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Tako nas tudi za leto 1975 pripravljena statistika prometnih nezgod seznanja z nekaterimi številčnimi podatki o vzrokih in posledicah prometnih nezgod, ki utemeljujejo tudi usmerjenost preventivno vzgojenih dejavnikov v okviru republiškega sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu.

Leta 1975 se je dogodilo v Sloveniji 34.107 prometnih nezgod, to je 0,1% manj kot leta 1974. Med temi nezgodami je bilo 8.192 takih, ki so povzročale človeške žrtve, kar pa je za 3,2% več kot leta 1974. Pri prometnih nezgodah je izgubilo življenje 596 oseb ali 7% več kot prejšnje leto, hudo poškodovanih pa je bilo 3.829 ali 3,1% več in lažje poškodovanih 6.951 ali 6,6% več kot leta 1974.

Vrstni red vzrokov prometnih nezgod se tudi v lanskem letu ni bistveno spremenil. Se vedno so na prvem mestu prometne nezgode zaradi neprimerne hitrosti, ki so celo narasle od 23,5% v letu 1974 na 32,2% v letu 1975. Sledijo jim nezgode zaradi neupoštevanja prednosti s 15,9%, napačno ravnanje pešcev s 12,6%. Nezgod zaradi vpliva alkohola je bilo lani 10,6%, kar je za 2,4% manj kot leta 1974. Tem sledijo: nepravilno prehitvanje s 7,7%, nepravilna stran in smer voznje — 7%, nepravilno zavijanje, obračanje, vključevanje v promet in vzvratna voznja — 3,3% itd.

Tudi v preteklem letu so povzročili največ prometnih nezgod vozniki motornih vozil, od tega vozniki osebnih avtomobilov 50,7%, kolesarji 19,7%, pešci 13,7%, motoristi in mopedisti 7,3%, vozniki tovornjakov 5,3%, traktoristi 1,4%.

Med smrtnimi žrtvami v cestnem prometu se je v preteklem letu najbolj povečalo število kolesarjev — za 28, pešcev za 26, traktoristov za 16.

Leta 1975 je bilo 1940 prometnih nezgod ali 23,7% od skupnega števila nezgod s smrtnimi posledicami ali telesnimi poškodbami, pri katerih so bili kot povzročitelji ali ponesrečenci udeleženi otroci ali mladoletniki. Te nezgode so glede na leto 1974 narasle kar za 21,8%.

Nezgodne statistike tudi že več let kažejo na veliko število prometnih nezgod v naseljenih krajih. Tako se je lani zgodilo v naseljih 67%, leta 1974 pa celo 73% celotnega števila prometnih nezgod.

Na križanjih cest z železnico je bilo lani 35 nesreč ali 13 manj kot leta 1974. Na zavarovanih železniških prehodih je bilo 23 nezgod, na prehodih, ki pa so zavarovani samo s prometnimi

znaki, pa je bilo 12 nezgod. Zaradi hoje po progi in na prehodih je bilo lani v SRS 61 mrtvih in 52 poškodovanih. Po ugotovitvah železniškega gospodarstva Ljubljana je bilo največ nediscipline na naslednjih prehodih: Ljubljana-Višmarje, Ljubljana-Vič, Zgornji Kašelj, Celje-Store, Zidani most, Tezno-Mari-bor.

Da bi stanje na področju varnostne problematike ilustrirali iz vseh aspektov, po katerih lahko svet kot celota, predvsem pa posamezna članica, naravnava kot organiziran faktor svojo dejavnost, dopolnjujemo ta prikaz še z nekaterimi podatki.

Po podatkih Zdravstvene skupnosti Slovenije se je 18% vseh nezgod v letu 1975 zgodilo na poti na delo in z dela. Od 61 smrtnih nezgod pri delu se je 49,2% delavcev smrtno poškodovalo na poti na delo ali z njega ali ob službenih voznjah, kar kaže na to, da je približno polovica vseh zaposlenih, ki so umrli na poti na delo ali z njega, umrla zaradi posledic udeležbe v cestnem prometu.

Pomemben je podatek tudi o tem, kje in kdaj je umiralo in umrlo 596 prometnih udeležencev v letu 1975, saj kažejo ti kazalci brez dvoma na potrebo po nekaterih dodatnih ukrepih, zlasti pri organizaciji hitrega obveščanja in čimprejšnje učinkovite zdravstvene pomoči. Med 596 mrtvimi je na kraju nesreče umrlo 399 udeležencev, kar je 66,95%, med prevozom v bolnišnico 45 ali 7,55%, v 30 dneh po nezgodi 152 ponesrečencev ali 25,50%.

Tudi čas, ki je potekel od nezgode do prejema obvestila, je zanimiv z vidika organiziranja dobrega komunikacijskega sistema. Tako je poteklo od prejema obvestila do oglada kraja nesreče 5 minut pri 52% nesrečah in do več kot 1 uro pri 2% nesreč, kar kaže na dokaj hitro posredovanje pristojnih služb. Kljub temu pa bo kazalo še bolj razviti telefonsko mrežo in ramiliti, kako razrešiti vprašanje gostega prometa v obe smeri, ki velikokrat pomeni resno oviro ne samo za oddajo obvestila, marveč tu za posredovanje na

kraju same nesreče.

Ce upoštevamo, da je bilo leta 1974 število nezgod izjemno manjše kot vsa prejšnja leta, lahko v 5-letnem poprečju ugotovimo, da je bilo naraščanje prometnih nezgod v letu 1975 kljub vsemu precej manjše kot v 5-letnem obdobju.

Zanimivi so tudi podatki o izrečenih kaznih za prometne kršitve, ki so jih sodniki za prekrške izrekli v letu 1975. Glede na podatek, da je bilo leta 1974 72.236 izrečenih upravnih kazni, v letu 1975 pa 78.579, pomeni, da se je število izrečenih upravnih kazni v letu 1975 povečalo za 8,4%. Največ kazni — 14.801 je bilo izrečenih zaradi voznje brez voznškega dovoljenja, sledijo pa: voznja pod vplivom alkohola — 13.163, nedovoljena hitrost — 5.173, nepravilna voznja, zaviranje in obračanje — 7.547, neupoštevanje prednosti — 4.212, voznja vozila, ki ni bilo tehnično brezhibno — 2.458 itn., kar je nedvomno tudi pomemben kazalec za usmerjanje prometne vzgoje udeležencev v cestnem prometu.

## Gasilke prinesle Svilanitu pokal

V Gasilski organizaciji Svilanit deluje nekaj zelo marljivih mladink, ki so se vključile v žensko gasilsko desetino.

Velikokrat smo jih videli na dvorišču, kako pridno vadijo in se pripravljajo za nastop. Njih trud ni bil zaman. Na občinskem tekmovanju, ki je bilo v soboto, so se izredno dobro izkazale. Nastopilo je šest ekip in sicer tri iz industrije in tri iz prostovoljnih gasilskih društev. Pri tekmovanju so bile v svoji grupi najboljše in tudi pri vseh nastopajočih so osvojile največ točk.

Za uspešno izvedene vaje in natančnost pri opravljanju nalog je ženska gasilska desetina pod vodstvom Vešligaj Jožice osvojila pokal v trajno last.



Člana naše gasilske organizacije pri spomeniku kjer je nastal prvi slovenski film »Na svoji zemlji«

## Novosti na področju tekstila

Od sezone 1971/72 so zaloge bombaža na svetu naraščale in so 1. avgusta 1975 znašale 29,5 milijonov bal (1 bala = 217 kg). V sezoni 1975/76 pa računajo s precej manjšim svetovnim pridelkom bombaža, predvsem zaradi omejitve nasadov bombaža in zaradi neugodnih pogojev za njegovo rast. Skupni pridelok bombaža v sezoni 1975/76 ocenjujejo ona 57,3 milijonov bal. V sezoni 1974/75 je svetovni pridelok znašal 63 milijonov bal, torej 5,7 milijonov bal ali 10% več. Oddelek za agrikulturo v ZDA predpostavlja, da bo svetovna poraba bombaža znašala

v sezoni 1975/76 60,8 milijonov bal. To je 2,7 milijonov bal več kot v sezoni 1974/75, ampak še vedno 0,5 milijona manj kot v sezoni 1973/74, ko je bilo porabljenih 61,3 milijonov bal bombaža.

Proizvajalci volne v Avstraliji, Novi Zelandiji in Južni Afriki pričakujejo v sezoni 1975/76 nekoliko večji pridelek volne. Avstralija pričakuje, da bo pridelala 722.500 ton volne, to je enako količino kot v sezoni 1974/75. Nova Zelandija pričakuje za 4% višjo proizvodnjo, kar bo znašalo 815.000 ton. Tudi Južni Afriki pričakujejo zvišanje proizvodnje za 2 do 3% v sezoni 1975/76. Ta ocenjevanja temeljijo

na dejstvih, da se je prvič po 5 letih povečalo število ovac in da so klimatski pogoji zelo ugodni.





# Varstveni ukrepi pri očesni higieni

Med delom je potrebno dobro zavarovati delavca, tako da ne pride do poškodbe kakršnegakoli dela telesa, posebno rok, glave in oči.

Za splošno zaščito uporabljamo različne ščitnike proti odletavanju delcev materiala, ki ga obdelujemo kot npr. les, kovino, plastiko, kemikalije — kakor tudi proti temperaturam, proti vplivom infrardečih in ultravijoličnih žarkov, raznih valov pri diatermiji, rentgenu, radiu ali celo pri atomski energiji.

Pravilna razsvetljava in dober vid sta nujno potrebna za varnost na delovnem mestu. Zato je delovno mesto pravilno razsvetliti po veljavnih elektrotehničnih predpisih sodobne tehnike za varstvo oči proti bleščanju in ultravijolični razsvetljavi. Vid delavca se mora občasno načrtno pregledovati in po potrebi stalno ali občasno odrediti uporabo korekcijskih naočnikov, ki jih predpišemo glede na naravo dela in delovno oddaljenost. Slabovidnim je treba predpisati na delovnem mestu očala v obliki lupe, starovidnim pa morebitna bifokalna (dvožariščna) stekla. Osvetlitev delovnega mesta v industriji mora biti od 200 do 500 luksov.

Delovna organizacija je delavcem dolžna brezplačno dati na voljo zaščitna očala, ščitnike za oči in glavo. Delavci pa so dolžni nositi ščitnike in zaščitna očala pri vseh tistih opravilih, pri katerih lahko pride do poškodbe oči ali vida, kot npr. pri brušenju, kovanju, avtogem varjenju, pri livarskih delih v steklenah, pri opravljenih s kemikalijami, pri močnem bleščanju in prašenju pri delu. Zelo koristne so razne kovinske, lesene ali kartonske pregrade, pa tudi zaščitni zasloni iz prozornega barvanega stekla med posameznimi delovnimi mesti. Zaščitna očala morajo imeti stransko zaščito in dovoljevati pravilno zračenje očesa. Snov za zaščitna očala mora biti iz kaljenega stekla morda ojačenega s kovinsko mrežico, vsebovati morajo zaščitne filterne ploščice, ki so zmožne zadržati vse tiste žarke, ki so za oko nevarni. Barva zaščitnih očal je različna: nevtralnno siva, zelena. Hallamjeva, umbralno stekla s 55 — 75% zasenčenjem, urna stekla s 25 — 55 — 75% zasenčenjem, kovinsko zavarovanje Ghetaldus-ova stekla, svinčena stekla proti radijskim in rentgenskim žarkom.

Na koncu teh razlag naj na kratko omenim še družbeno vprašanje poklicne izbire glede na ostrino vida.

Pri poklicni izbiri je zelo važno upoštevati refrakcijske anomalije očesa: daljnovidnost (hipermetropija), kratkovidnost (miopija) in astigmatizem. Te anomalije nas lahko motijo pri delu zaradi slabše ostrine vida in zaradi posledičnih komunikacij v samem očesu. Slab vid pa vpliva tudi na psihofizično počutje delavca. Bližinsko delo lahko pod določenimi pogoji vpliva na razvoj ostrine vida, posebj pri kratkovidnih in predvsem v fazi telesnega razvoja.

Različni poklici imajo tudi različne potrebe po ostrini vida. Meja te ostrine za poklice z večjimi zahtevami je  $V = 2/3$ , za poklice z nižjimi zahtevami vida pa je  $V = 1/2$  na obeh očesih (po Salter-Kaiserjevih tablicah in po prof. Pavišiću). Glede vida imajo večje zahteve poklici kot npr. finomehanik, optik, urar, graver, kemik, fotograf, zdravnik, monter, inženir, tipograf, lipograbf, slikar, krojač, šivilja, klesar, mizar, črkoslikar, brivec, železničar, avtoličar, šofer. Za nekatere od naštetih poklicev pa je predpisan celo boljši vid od  $2/3$ . Mnogi poklici pa

potrebujejo poleg dobre vidne ostrine tudi stereoskopski (globinski) vid. Pri določenih poklicih je nujno potrebno pravilno razločevanje barv. To so delavci v pomorskem, železniškem, avionskem in cestnem prometu, v industriji barv, lakov, v tekstilni industriji in še nekaterih drugih.

Nekateri poklici potrebujejo dobro prilagoditev na temo oz. svetlobo, to so predvsem nočni čuvaji, nočni delavci, vozniki motornih vozil, aviatiki, rentgenologi.

Manjše zahteve za vid imajo npr. delavci papirnate stroke,

knjigovezi, peki, kleparji, šetkarji, delavci v industriji usnja, kovači, natakariji, kuharji, vrtarji in nekvalificirani delavci, ki jih pa slab vid ovira pri morebitnem napredovanju.

Ne bomo omenjali higienskih ukrepov pri očesnih boleznih, kot so siva mrena, glavkom, (zelena mrena), visoka kratkovidnost in podobno, ker bo o tem podučil bolnike njihov zdravnik.

Ta članek s tem končujemo z željo, da bi prispeval k večji prosvetljenosti v higieni očesa in vida.

dr. Stanko Strnad

## Rak glave in vratu

dr. Marjan BUDIHNA

### Uvod

Kadar govorimo o raku glave in vratu imamo v mislih predvsem zločeste tvorbe, ki zrastejo v ustih, žrelu, v nosu, v obnosnih votlinah, v grlu in v slinavkah ter z žlezi ščitnici. Sem ne prištevamo tumorjev živčnega sistema. Rak glave in vratu zavzema v Sloveniji približno 7 — 8% vseh rakavih obolenj. Večinoma zbole starejši ljudje, moški 2,5 krat več kot ženske. Najpogosteje se javlja rak v grlu, na ustnici in v ustni votlini. Drugod se javlja redkeje.



### Kakšna so znamenja?

Začetni rak v tem področju je najčešče podoben majhni razjedi ali zatrdlinici. Razjeda je navadno rahlo vnetje in zato boli, posebno kadar žvečimo ali požiramo trdo ali začinjeno hrano. Majhna zatrdlina na glasilki povzroči hripavost. Te težave se lahko bolj ali manj omilijo na antibiotsko ali drugačno protivnetno zdravljenje, ki ga je predpisal zdravnik, vendar se kmalu ponovijo in se stopnjuje nujno, da ponovno obiščemo zdravnika in se posvetujemo z njim. Ta bo poslal bolnika s sumljivo razjedo, ki se noče zdraviti k ustreznemu specialistu na odvzem materiala iz razjede za preiskavo pod mikroskopom. Šele tako lahko z gotovostjo ugotovimo rakovo bolezen. Večkrat pa razjed in zatrdlina ne občutimo dokler niso tako velike, da začno vraščati v mišičje jezika ali žrela in s tem

otežkočajo požiranje in govorenje. Vraščanje v živce ali v kost povzroča navadno precejšnje bolečine. Zaradi svoje velikosti lahko tumor ovira tudi dihanje ali pa povzroča bolniku občutek tujka. Pod brado in na vratu velikokrat najdemo povečane, trde bezgavke. Mnogokrat so šele povečane bezgavke povod za to, da bolnik obišče zdravnika, ker nima nobenih drugih težav.

### Kje so vzroki za nastanek?

Vzroka za nastanek ne poznamo. Rak se lahko razvije iz navidezno nespremenjene sluznice brez vidnega vzroka. Včasih njegov nastanek pospešujejo naslednje okoliščine:

1. škurbine ali slabe zobne kroge, ki dražijo in ranijo sluznico jezika;
2. slaba protze, ki draži in tišči dlesen;
3. pri nekaterih je najti na sluznicah belkaste, nekoliko zдебeljane lehe, ki jih strokovno imenujemo levkoplakije. Bolniku ne povzročajo nobenih težav, a se z leti iz nekaterih razvije rak;
4. alkoholizem in kajenje zelo verjetno pospešujeta nastanek raka v ustni votlini, žrelu in grlu.

### Kako preprečimo razvoj raka glave in vratu?

Iz navedenega lahko povzamemo, kaj moramo storiti, da preprečimo nastanek raka: skrbeti moramo za urejeno zobovje in zobne protze, opustiti tobak in alkohol, levkoplakije pa morajo biti pod redno kontrolo zdravnika.

### Kako zdravimo rak glave in vratu?

S pravilnim načinom zdravljenja je možno ozdraviti 70 — 90% bolnikov z zgodnjim rakom. Operacija ali obsevanje sta v teh primerih približno enako uspešna načina. Ker posledica operacije v nekaterih primerih hudo motijo ozdravljenca, se pri nas kot drugod po svetu pri določenih zgodnjih primerih raka glave in vratu raje odločimo za obsevanje, čeprav je dolgotrajnejše.

Napredovalega raka moramo zdraviti s kombinacijo obsevanja in operacije. Samo obsevanje ali sama operacija nudita premajhno verjetnost za ozdravitev. V napredovalih primerih s ivelikokrat pomagamo tudi s citostatiki t. j. zdravili, ki uničujejo predvsem rakave celice.

Zdravljenje je treba skrbno načrtovati za vsakega bolnika posebej. Načrt za celotno zdravljenje napravita radioterapevt in kirurg skupno, potem, ko sta s pregledom bolnika in njegovih rentgenskih slik ugotovila razsežnost obolenja in, ko poznata mikroskopsko diagnozo tumorja. Seveda je tak postopek možen le v tistih bolnišnicah, kjer so ustrezni specialisti in ustrezna oprema. Z ustreznimi specialisti in z zadostno opremo za diagnostiko in zdravljenjem razpolagajo le večje ustanove. Zato ne presenečajo statistični podatki Svetovne zdravstvene organizacije, ki govore, da je zdravljenje raka v večjih ustanovah uspešnejše. V Sloveniji imamo potrebne strokovnjake in vso potrebno opremo za zdravljenje raka le v Ljubljani.

### Kaj lahko pričakujejo bolniki?

Verjetnost, da bo bolnik ozdravel je bistveno večja, kadar se začne zdravljenje v zgodnjem obdobju oziroma takrat, ko je tumor še majhen in se ne širi v okolišnja tkiva. Pri takih bolnikih smemo izpostaviti obsevanju manj tkiva oziroma smemo odstraniti manj tkiva, če bolnika operiramo. Razumljivo je, da so tudi nezaželene posledice zdravljenja za ozdravljenca manjše in se dajo zlahka prenašati.

Pri bolnikih, kjer se je bolezen že razširila v okolišnja tkiva ali v bezgavko, so uspehi zdravljenja slabši, vendar je možno ozdraviti tudi precej takih bolnikov. Posledice zdravljenja so za ozdravljenca, ki so imeli napredovalnega raka bolj neprijetne ampak še vedno sprejemljive. Večina izdavljenca se lahko ponovno vključi v delo in družbo.

(Nadaljevanje na 10. strani)



# KADROVSKE VESTI

## Sprejeti na delo:

Dragaš Milanka v DE 13  
 Hribar Janez v DE 13  
 Kaddoura Haseeb v DE 15  
 Šimenc Marjan v DE 15  
 Zakrajšek Boris v DE 30 —  
 splošni oddelek  
 Mihelič Vinko v DE 30 — račun-  
 ski center  
 Pirc Ludvik v DE 30 — skladiš-  
 če surovin  
 Suštar Marija v DE 30 — Počit-  
 niški dom na Rabu, določen  
 čas  
 Kovač Silva v DE 30 — Počitni-  
 ški dom na Rabu, določen čas  
 Pušnik Albina v DE 30 — Počit-  
 niški dom na Rabu, določen  
 čas

Kožel Frančiška v DE 41 — za  
 določen čas

## Odhod delavcev iz delovne or- ganizacije:

Krampelj Franc iz DE 13 — di-  
 sciplinska razrešitev  
 Romšak Jože iz DE 20 — spora-  
 zumna razrešitev  
 Andreuzzi Branka iz DE 30 —  
 (komercialna služba) — spo-  
 razumna razrešitev  
 Golob Edo iz DE 30 (gospodar-  
 sko finančna služba) — disci-  
 plinska razrešitev  
 Merše Anica iz DE 41 — invalid-  
 ska upokožitev

## Poroke:

Spruk Slavka por. PODJED  
 Bremšak Marija por. RESNIK  
 Resnik Stane  
 Podgornik Alenka por. ŠTEBE  
 Kolar Jelka por. DROLČ

**Na novi življenski poti želimo  
 vsem novoporočencem mnogo  
 skupne sreče n zadovoljstva.**

## Rodili so se:

Sušnik Anici — hči  
 Ulčar Ivani — sin  
 Cerar Milici — hči  
 Klemenc Anici — hči  
 Polajžar Saši — hči

**Mamicam čestitamo k srečne-  
 mu dogodku, otročičkom pa že-  
 limo zdravje in dobro počutje.**

## Nesreče:

Urancar Kristina iz DE 41 —  
 obratna nezgoda  
 Košir Anica iz DE 30 — obratna  
 nezgoda  
 Romšak Jože iz DE 20 — na po-  
 ti na delo  
 Jeglič Jožica iz DE 41 — na kr-  
 vodajalski akciji  
 Avbelj Francka iz DE 41 — ob-  
 ratna nezgoda  
 Jenc Stane iz DE 20 — obratna  
 nezgoda

## ZAHVALA

**Ob izgubi moje mame se vsem  
 delavcem delovne enote konfek-  
 cija frotirja iskreno zahvalju-  
 jem za darovano cvetje in izre-  
 čeno sožalje.**

Rijavec Zdenka

## Zanimalo vas bo

### 1. Nova sorta krompirja

Direktor mednarodnega sredi-  
 šča za raziskavo krompirja dr.  
 Richard Sawyen v Limi (Peru)  
 je nedavno tega razložil novi-  
 narjem, da so v njegovi ustano-  
 vi razvili novo sorto krompirja.  
 V tropskih krajih bo krompir  
 dozorel že v enem mesecu. To  
 pomeni, da je mogoče saditi  
 krompir kot tretjo ali celo če-  
 trto kulturo na poljih med dve-  
 ma setvama npr. pri nas po žet-  
 vi pšenice.

Grobi statistični podatki po-  
 vedo, da pridelamo na svetu  
 vsako leto skoraj 300 milj. ton  
 krompirja torej okrog 100 kg na  
 Zemljana. Krompir je prišel v  
 Evropo v srednjem veku in je  
 postal hrana samo za reveže.  
 Ko je v Evropi nastopila lakota  
 so ga pričeli jesti tudi graščaki.  
 Krompir je danes četrta najvaž-  
 nejša hranilna rastlina, za koru-  
 zo, pšenico in ržjo.

### 2. Pogača iz bombažnih zrn

Letna proizvodnja bombaža  
 je okrog 12 milijonov ton, ven-  
 dar koristno izrabimo samo  
 vlakna, ki oddajajo bombažno  
 seme. Slednje vsebuje preko 20  
 % visoko kakovostnih proteinov  
 ki jih dolgo časa niso znali upo-  
 rabiti za kaj drugega kot za  
 gnojenje... Šele v zadnjih de-

setletjih se je razvilo pridobiva-  
 nje maščob — olja in rastlinske  
 masti — iz bombaževga seme-  
 na.

Bombaževih beljakovin pa do-  
 slej ni bilo mogoče dobro upo-  
 rabiti. Seme namreč vsebuje zr-  
 na gosipola, kemično zelo aktiv-  
 nega polifenola, ki učinkuje  
 strupeno, če je prost, sicer se  
 pa veže z lisinom, eno najvaž-  
 nejših aminskih kislin v protei-  
 nih, ki s tem postne neupora-  
 ben za človeški organizem. V  
 ZDA je uspelo kemikom izdelati  
 postopek za izločane gosipola.  
 Postavili so že tovarno, ki vsak  
 dan pridelava iz semen bombaža  
 okrog 25 ton visoko kakovostne

moke. Moka je brez okusa in  
 duha, torej docela primerna za  
 prehrano vsaj vsebuje 70 % be-  
 ljakovin, se pravi toliko kot do-  
 bro meso. Ta primer kaže na  
 to, da doberšen del našega pla-  
 neta ne strada zato, ker hrane  
 ne bi bilo ampak zato, ker sta  
 za pridobivanje te hrane potre-  
 bna znanje in denar.

### 3. Detelja namesto mleka in me- sa

Na prvi pogled zelo menavade-  
 ne so raziskave, ki jih opravljajo  
 v mestu Madras — Indija.  
 Tristo otrok so razdelili na pet  
 skupin po 60 in vsaka skupina  
 dobiva poleg običajne hrane še  
 dodatke; ena izmed njih dobiva  
 vsa kdan 15 gr. »zelenil«  
 beljakovin detelje lucerne. Vse otro-  
 ke nenehno nadzirajo zdravniki

— in prvi opogumljajoči rezul-  
 tati so že tu. Z zelenimi protei-  
 nini, ki so 5-krat cenejši od ena-  
 kovredne količine zelenjave in  
 20-krat cenejši od mesa, je mo-  
 goče bistveno oplemiti človeš-  
 ko hrano. Sedaj raziskujejo naj-  
 primrnejšo obliko tega dodatka  
 hrani še posebej pa naprave s  
 katerimi najbi hraniljivi del lo-  
 čili od rastlinskih vlaken lucer-  
 ne, ki niso užitna.

Lucerno so izbrali zaradi vi-  
 sokih hektarskih donosov, za-  
 radi sorazmerne nezahtevnosti  
 in zaradi visokega deleža hranil-  
 nih proteinov. Lahko bi jo sejali  
 na milijonih hektarih zemljišč,  
 ki niso za drugo rabo in tako  
 zagotovili zdravo hrano za sto-  
 tine milijonov ljudi.

ŽIT

## RAZSODBA

Po dvajsetih letih skupnega  
 življenja sta se Tone in Nežka  
 odločila za razvezo zakona.

»Sklenil sem, da vaši ženi do-  
 delim sto jurjev mesečno za v-  
 zdrževanje,« je rekel sodnik.

Zelo prijazno od vas, tovariš  
 sodnik,« je rekel Tone. »Tudi  
 jaz bom primaknil kakšnega  
 jurja!«

## NA SESTANKU

Ženska na sestanku: Domov  
 grem, ker imam otroke!

Druga ženska: Tudi jaz grem.  
 Presedujoči: Ti pa nimaš ot-  
 rok!

Druga ženska: Saj jih tudi ni-  
 koli ne bom imela, če bom kar  
 naprej sedela na sestankih!

## ELEKTRIČARJEV SIN

Oče električar se vrne z dela,  
 kjer najde osemletnega sina z

desno roko v povojju.

»Kaj je bilo? Si se urezal?  
 vpraša oče. »Ne« odgovori fant,  
 »prišel sem sršena, ki pa na e-  
 nem koncu ni bil izoliran.«

## TOLAŽBA

No, sinko, pokaži mi svoje  
 spričevalo. Saj ste jih dobili da-  
 nes, kajne?

Pusti to, očka, glavno je, da  
 smo vsi zdravi.

## O, DA BI VEČKRAT JEDLI PEČENKO !



(Nadaljevanje z 9. strani)

## Rak glave in vratu

Mnogi bolniki zanemarjajo  
 spremembe in občutke, ki so  
 znanilci zgodnjega raka, ker ne  
 vedo, da so lahko nevarne. Dru-  
 gih pa je raka strah, da ne gre-  
 do k zdravniku, ker se boje, da  
 bi jim potrdil sum na raka. Eni  
 in drugi bi se morali zavedati,  
 da rakavo obolenje navadno hit-  
 ro napreduje in da je vsako ča-  
 kanje zelo nevarno. V današnji  
 dobi je mogoče raka ozdraviti,  
 zlasti še, če pričnemo z zdrav-  
 ljenjem pravočasno.

»KAMNIŠKI TEKSTILEC«  
 GLASILO DELOVNE  
 ORGANIZACIJE  
 »SVILANIT« KAMNIK

GLASILO UREJUJE  
 UREDNIŠKI ODBOR:

Balantič Silvo, Hubad Anka,  
 Lipovšek Peter, Mišič Danica,  
 Novak Marjan

ODGOVORNI UREDNIK  
 Konda Alojz

NAKLADA: 700 IZVODOV

TISK: »Djuro Salaj« TOZD  
 Papirkonfekcija Krško

Po mnenju Rep. sekretariata za  
 informacije SRS je glasilo upro-  
 ščeno prometnega davka